

ПРЕЖДЕВРЕМЕННОТО НАПУСКАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА СИСТЕМА – ПРЕДПОСТАВКА ЗА ДИСБАЛАНС НА ПАЗАРА НА ТРУДА

Станимир Стаматов

EARLY SCHOOL LEAVING - A PREREQUISITE FOR IMBALANCE IN THE LABOUR MARKET

Stanimir Stamatov

Анотация: В доклада са разгледани тенденциите на преждевременното напускане на образователната система като проблем, който ограничава и дори спира постигането на устойчива заетост и удовлетворяваща трудова реализация. Изведени са някои от основните причини водещи до преждевременно напускане на училище, както и последиците от не решаването на разглеждания проблем. Посредством статистически данни е анализирано влиянието на достигнатото ниво на образование върху равнището на заетост и на безработица. Направен е опит за оценка на прилаганите мерки за ограничаване на преждевременното напускане на училище.

Ключови думи: пазар на труда, преждевременно напускане на училище, рискови групи, недостиг на квалификация, безработица.

Abstract: The tendencies and the early school leaving are analysed in this paper as a problem, which limits and even stops the process of sustainable employment and satisfying labour realization. Here are mentioned one of the main reasons, which lead to early school leaving, as well as the consequences of what happens if the problem is not solved. The educational level at the labour market is analysed in the paper through statistics. This document is also an attempt to made assess the measures implemented for reducing early school leaving.

Key words: labor market, early school leaving, risk groups, shortage of qualification, unemployment.

Увод

Живеем в условията на икономика основана на знанието, технологичното развитие и прогрес и сме свидетели на структурни промени на съвременната индустрия и производство, водещи до трайно намаляване на работните места, изискващи по-ниска квалификация. Тази тенденция на пазара на труда създава проблем пред реализацията на хората с ниско образование и неминуемо влияе върху конкурентоспособността на всяка икономика.

Образованието е основно човешко право и водещ фактор за личностно развитие и израстване. То не е само въпрос на справедливост и предоставяне на равни права, но също така и политика за превенция за бедността и социалното изключване, както и политика на социално-икономическо развитие. Именно затова се счита¹, че освен ползи

¹ Дулевски, Л. Пазар на труда. С., Сиела, 2010, стр. 189

за отделният индивид, по-високото образование води и до ползи за обществото като цяло. По-образованите хора обикновено са с по-високо равнище на заетост и много по-малка вероятност да попаднат в състояние на безработица². От друга страна, по-ниското равнище на безработица е свързано с по-малко средства за изплащане на обезщетения и целеви програми за безработни. При по-висока безработица се очаква, че ще са необходими много повече средства за обезщетения и целеви програми за насърчаване на заетостта. От тук следва, че при по-ниско образование рискът за безработица се увеличава, което води до увеличаване на публичните разходи за обществото като цяло.

Това, което очерта преждевременното напускане на образователната система като силно наболял обществен проблем са пораждащите се от него сериозните икономически, социални и обществени последици. За справянето с този проблем са необходими целенасочени действия към подобряването на квалификацията и уменията на отпадналите от училище и се налагат бързи и адекватни промени в системата на образование и обучение. Поради това, че образованието е процес изискващ продължително време, при който резултатите от направените промени се проявяват след години, то приемането на спешни мерки в тази област е задължително.

Проблемът „преждевременно напускане на образователната система“

Сериозността на проблема „преждевременното напускане на училище“ произтича от неговото отражение в дългосрочен план. За отделния индивид това обикновено означава неграмотност, липса на социални умения, ниско ниво на образование и квалификация – основните качества, търсени на пазара на труда. Характерно за хората с по-ниска степен на образование е, че те срещат значителни трудности при намирането на работа. При тях и получаваното заплащане за труда е занижено, близко до минималното, което довежда и до значително по-нисък стандарт на живот³. Ниската образователна степен предполага и слабо познаване на трудовите права, често съчетано с полагането на платен труд без трудов договор или с неизряден такъв, водейки до ограничено покритие в рамките на общественото осигуряване. В крайна сметка тези хора често стават пряко зависими от социалните плащания и помощи от системата на социалното подпомагане. Именно затова намаляването на дела на преждевременно напусналите училище до нива под 10% е един от основните приоритети на Стратегията „Европа 2020“, а заложената цел за България е 11% до 2020 г.⁴

Европейската комисия (ЕК) дава определение на преждевременно напускане на (отпадане от) училище младежи на възраст от 18 до 24 години, дефинирано като „всяка форма на напускане на системата на образование и обучение преди завършване на средно образование или на еквивалентните степени на професионално образование и обучение“.⁵ По международните стандарти на ЮНЕСКО, за преждевременно или ранно напускане на училище се смята излизането от системата за образование и обучение

² Това твърдение се потвърждава и от „Доклада за младежта в ЕС“, публикуван през април 2009 г., като се посочва, че в държавите членки рискът от безработица за лицата само с първата степен на средно образование е почти три пъти по-голям от този за лицата с висше образование.

³ Това твърдение е подкрепено със статистически данни в следващите точки от настоящия доклад.

⁴ Стратегия „Европа 2020“, по-подробно:

http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_bg.htm

⁵ Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите. Справяне с преждевременното напускане на училище: ключов принос към Стратегията „Европа 2020“, Брюксел 31.01.2011 г., стр. 2.

с ниво по-ниско от ISCED3 (завършено средно училище)⁶. Важно е да се направи обаче още едно уточнение. Самият индикатор, избран от ЕК като ключов в стратегията „Европа 2020“, по същество не е толкова образователен, а по-скоро свързан пряко с трудовата реализация. Евростат измерва статистически преждевременното напускане на образователната система чрез данните от наблюдението на работната сила (LFS – Labour Force Survey). Това още един път подчертава обвързаността на двете явления – преждевременно напускане на училище и реализация на пазара на труда.

В България данни за отпадащите ученици се събират и обобщават от две държавни институции – Национален статистически институт (НСИ) и Министерството на образованието и науката (МОН). По отношение на количествените индикатори за следене броя на отпадналите, методиките и на двете институции се основават на записванията по степени, съгласно вече споменатата международната класификация на ЮНЕСКО – ISCED (International Standard Classification of Education).

НСИ отчита отпадащите от училище като коефициент, изразяващ отношението между броя на записаните в училище и цялото население от съответната на образователната степен възрастова група. МОН използва индикатор дефиниран по следния начин: „отпаднал ученик – без оформен успех за текущата учебна година, без удостоверение за преместване или взел такова, но незаписал се в друго училище до края същата учебна година“⁷. Разликата в методологиите и липсата на единна дефиниция за „отпаднал ученик“ ограничават съпоставимостта на данните между двете институции.

При преглед на качествените индикатори, свързани най-вече с причините за отпадане от училище, също са налице съществени разлики. Следва да се отбележи, че липсват данни както за броя и относителния дял, така и за причините за незаписване в системата на началното образование.

Прави впечатление, че МОН и НСИ не събират (не представят) данни относно етническия или социалния профил на отпадащите ученици. В същото време, една отгорна част от политиките и мерките за превенция на отпадането са насочени към конкретни социални и/или етнически целеви групи.

Извършените в последните години международни и национални изследвания, които засягат специално или съпътстващо проблема за отпадането от училище, сочат ясна връзка между социален и етнически профил, от една страна, и риск от отпадане, от друга⁸. Именно затова държавата трябва да помисли за събирането на информация за отпадащите от училище младежи по етнически профил и социално положение. Това би спомогнало за по-ефективно изразходване на средствата за мерки и политики за превенция от отпадане, както и за по-точна оценка на постигнатите резултати.

Основни тенденции и характеристики на преждевременното напускане на училище в България

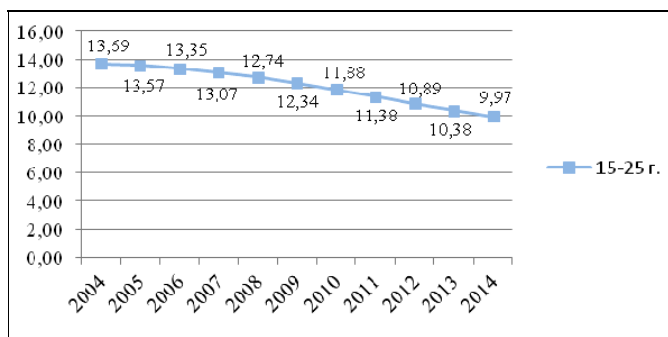
По данни на НСИ през 2004 г. дялът на младите хора⁹ на възраст 15-24 години в състава на населението в България е 13,69%. През 2009 г. той намалява до 12,34%, а през 2014 г. стига най-ниската си стойност 9,97% – Графика 1.

⁶ От английски - ISCED (International Standard Classification of Education), Международен стандарт за класификацията на образование, по-подробно: http://www.unesco.org/education/information/nfsunesco/doc/isced_1997.html

⁷ Министерство на образованието и науката - <https://www.mon.bg/>

⁸ Становище на Икономически и социален съвет на Р България, Политики за ограничаване на ранното напускане на образователната система, 2012 г. стр. 15.

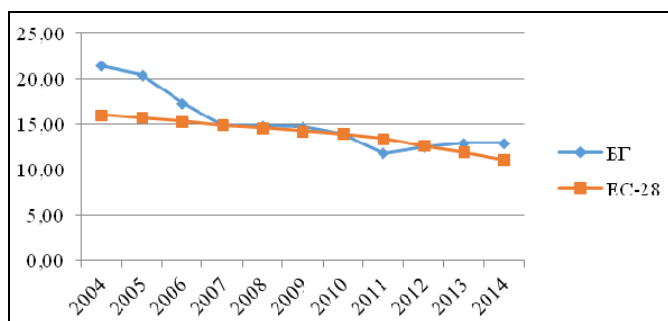
⁹ Съгласно дефиницията на ООН „млади хора“ са лицата на възраст между 15 и 24 години. По-подробно: <http://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf>

Графика 1. Дял на младежите на възраст 15-24 от населението на България (в проценти)

Казано с други думи делът на младите хора на възраст 15-24 години от цялото население в страната е намалял с около 27% за последните 10 години – на база 2004 г. спрямо 2014 г. Тези данни, както и продължаващото свиване на населението в трудоспособна възраст¹⁰, свидетелстват за формиране на структурни демографски предизвикателства пред пазара на труда в България, водещи до застаряване на населението и излагачи на риск пенсионната система.

Същевременно през последните 10 години в България и в Европейския съюз (ЕС) се наблюдава обща тенденция за запазване и спад на дела на преждевременно отпадащите от училище – Графика 2.

Графика 2. Дял на младежите между 18-24 год., прекратили обучението си след завършено едва основно образование в периода 2004 – 2014 г.¹¹

От графиката става ясно, че през последните 10 години в Европейския съюз се наблюдава устойчива тенденция на намаляване дела на преждевременно напусналите образователната система. В същото време през разглеждания период делът на напусна-

¹⁰ НСИ. Работна сила и коефициент на икономическа активност – www.nsi.bg

¹¹ Евростат:

http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=t2020_40&plugin=1

лите образователната система в България е намалял с около 39,7% – от 21,4% през 2004 г. до 12,9% през 2014 г. Тази тенденцията на намаляване е устойчива до 2011 г., когато е регистрирана и най-ниската стойност за България – 11,8% при средно за ЕС – 13,4%. След 2011 г. се наблюдава ново увеличение на дела на преждевременно напусналите училище в България, като по последни данни (2014 г.) той продължава да расте и над средната стойност за ЕС – 11,1% спрямо 12,9% за страната ни.

Интерес представляват статистическите редове на НСИ относно причините за напускане на училище¹². През разглеждания период, от 2004 до 2014 г., учениците са напуснали образователната система най-често по семейни причини – значението на тази причина нараства до 49,9% през учебната 2013/2014 или половината от предпоставките за напускане на образователната система. Втората по значимост причина за напускане на училище е заминаването в чужбина. През последният 10-годишен период нейният дял непрекъснато се увеличава, което е и отражение на емиграционните процеси в страната. Докато през учебната 2003/2004 г. от напусналите образователната система едва 10,8% са извършили това поради заминаване в чужбина, то този дял нараства до 29,8% през учебната 2013/2014 г.

От наскоро проведено проучване от агенция ЕСТАТ по поръчка на УНИЦЕФ България¹³, става ясно, че съществуват ясно изразени различия при отделните етноси по отношение на етапа, при който децата отпадат от образователния процес. Например малко над половината от отпадналите деца от ромски произход са отпаднали в началния етап на обучение, т.е. преди навършването на 11-годишна възраст, за разлика от децата от другите етноси, при които основната част (над 55%) са отпаднали след приключване на началното си образование. Най-големи проблеми с отпадане от училище има сред ромските деца, живеещи в общности, които остават изолирани като махали и гета. Наред с отпадащи деца, там израстват и такива, които никога не са посещавали училище и, на практика, са напълно неграмотни. Основна предпоставка за това е концентрирането в ромската общност на всички фактори, предразполагащи към ранно отпадане от училище – бедност, неграмотност, незаинтересованост (слаба интеграция) и редица етнокултурни особености. В населените места, където ромите са сравнително по-интегрирани или живеят извън ромските махали, проблемът с отпадането не е толкова остър.

От статистическите редове на Евростат за последната година относно разпределението по признака „пол“ на отпадащите от училище става ясно, че средно в ЕС от обучение се отказват около 16,3% от момчетата и 12,6% от момичетата. В България това съотношението е обратно – отпадат около 16% момичетата и около 14% момчетата. Оказва се, че едната от основните причини за отпадането от училище, още в началния етап на образованието, е стъпването в брак в детска възраст на младите момичета от ромски произход.

Важно е да се подчертае, че хората, които не са постъпвали в системата за образование и обучение или преждевременно са я напуснали, които са с ниско образование

¹² НСИ, „Учаци и напуснали по причини и степен на образование“ <http://www.nsi.bg/bg/content/3435/%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%89%D0%B8-%D0%B8-%D0%BD%D0%B0%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B8-%D0%BF%D0%BE-%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%87%D0%B8%D0%BD%D0%B8-%D0%B8-%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BF%D0%B5%D0%BD-%D0%BD%D0%B0-%D0%B5%D0%B1%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B5>

¹³ УНИЦЕФ България, Оценка на състоянието и анализ на профила на подрастващите и младежите, които не работят, не учат и не се обучават (NEETs), 2015 г.

и квалификация, слабо информирани и с ниска обща култура – те попадат сред най-заstraшените рискови групи, изложени на множество предпоставки за вълчването им в трафик на хора, на наркотични вещества, кражби и други противозаконни деяния. Като правило, средствата, заделени за борба с изброените обществени проблеми са многократно по-големи, а резултатите – по-слаби, отколкото прилагането на политики и мерки за предотвратяване ранното напускане на училище.¹⁴

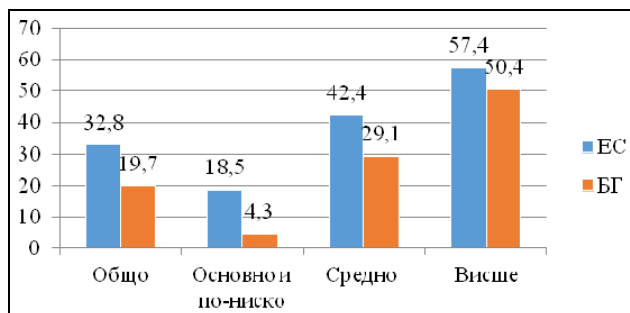
Преждевременното напускане на училище се е превърнал в основен фактор, допринасящ за безработицата, бедността и социалното изключване.

Влиянието на преждевременното напускане на образователната система върху пазара на труда

Ограничаването на преждевременното напускане на образованието е директно свързано с предизвикателствата на пазара на труда. Постигането на икономически растеж, устойчиво развитие и високо равнище на заетост на населението е свързано с редица предизвикателства по отношение на количествените и най-вече качествените характеристики на човешкия капитал.

Изложените по-горе данни свидетелстват за това, че провежданите политики за задържане на младите хора в образователната система в последните години не са достатъчно целенасочени и ефективни. Данните за пазара на труда на европейската статистическа служба са категорични, че проблемът по намиране на заетост при лицата с ниско образование продължава да се задълбочава.

Разкрилата се икономическа криза в края на 2008 г. създаде значителна поляризация в равнищата на заетост по основни образователни нива (ISCED)¹⁵. Според информацията в Евростат, представена в Графика 3, през 2014 г. коефициентът (равнището) на заетост на лицата от 15 до 24 години с висше образование (ISCED 5-8) в България е бил 50,4% при средно равнище за Европейския съюз (ЕС-28) от 57,4%. Сравнителният анализ показва, че в началото на икономическата криза (2008 г.) равнището на заетост в същата възрастова група (15-24 г.) с висше образование в България е било по-високо от средното за ЕС-28, съответно 73,1% и 61,9%. Съдейки по тези данни, икономиката в страната все още не може да се възстанови на равнищата от 2008 година.

Графика 3. Равнище на заетост по образователни равнища на лицата от 15 до 24 г. за първото тримесечие на 2014 г.

¹⁴ Становище на Икономическия и социален Съвет на Р България, „Политики за ограничаване на ранното напускане на образователната система”, стр. 7

¹⁵ Международна стандартна квалификация на образованието – ISCED2011, По-подробно: <http://www.uis.unesco.org/Education/Pages/international-standard-classification-of-education.aspx>

Равнището на заетост в България на лицата от 15 до 24 г. със средно образование (ISCED 3-4) през 2014 г. е 29,1% при средно равнище 42,4% за ЕС-28. През 2008 г. равнището на заетост при младежите със средно образование в България е било близко до равнището на заетост средно за ЕС-28, съответно 46,5% при 49%. Въпреки това, за страната ни спадът в коефициента на заетост при младежите със средно образование, на база данни от 2008 г. и 2013 г., е 32,04% в сравнение с 12,8% за ЕС-28 през същия период. Намалването на показателя за заетост при младежите с висше и със средно образование, на база стойности от 2008 и 2014 г. в страната е различен, съответно 19,97% (висше) и 32,04% (средно).

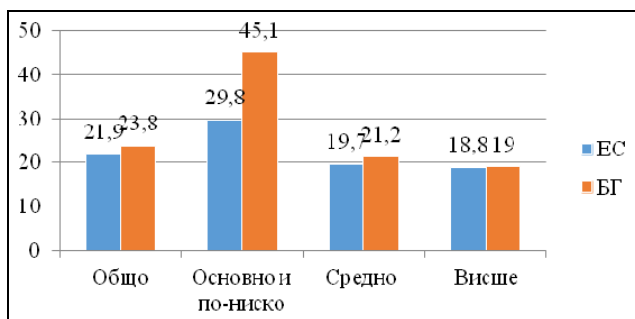
Чрез тези данни изразяващи по-голям спад в заетостта при лицата със средно образование в сравнение с тези с висше още веднъж се потвърждава тясната връзка между образование и заетост.

При равнището на заетост в България на лицата от 15 до 24 г. с основно и по-ниско образование (ISCED 0-2) има разлика от няколко пъти спрямо същото равнище средно за ЕС. През 2014 г. то е било 4,3% при средно равнище от 18,5% за ЕС-28. През 2008 г. същият показател за България е бил 6,9%, а за ЕС – 24,5%. Тези данни са изключително тревожни, защото разликата в стойностите между България и ЕС-28 към 2013 г. е над четири пъти. Спадът в равнището на заетост при младежите с основно и по-ниско образование, на база данни от 2008 и 2014 г. е 31,8% за страната в сравнение с 19,5% за ЕС-28. Налице е структурен проблем със заетостта на хората (не само на младежите) с основно и по-ниско образование.

Данните относно заетостта по образователни равнища показва, че страната ни изостава спрямо средните стойности за Европейския съюз при младежите с основно и по-ниско образование. Предвид констатираните равнища на заетост по трите основни образователни нива при младежите, може да се направи изводът, че преждевременно напусналите образователната система младежи имат значителни трудности при намирането на работа. Наблюдава се правопрпорционална зависимост между образование и заетост. В следствие на това, равнището на заетост на лицата с висше образование е в пъти по-високо от това на лицата с основно и по-ниско образование.

Не по-малък интерес представлява и развитието на безработицата за същата възрастова група. През последните 10 години се наблюдават две тенденции. За периода 2004-2008 г. равнището на тази безработица в ЕС намалява от 18,7% до 15,6%, докато през следващия период от 2009 до 2014 г. отбелязва непрекъснато увеличение, съответно от 19,9% до 23,4%. В България равнището на безработица за групата на 15-24 годишните е по-ниско от средното за ЕС-28 в периода от 2007 до 2009 г., но след това устойчиво нараства и през 2014 г. достига до 28,4%.

Съвсем закономерно, прегледът на данните относно младежката безработица по образователни равнища показва, че коефициентите за младежите на възраст 15-24 г. с висше образование са значително по-ниски от тези на младежите с основно и по-ниско образование. (Графика 4)

Графика 4. Равнище на безработица по образователни равнини на лицата от 15 до 24 г. за 2014 г.

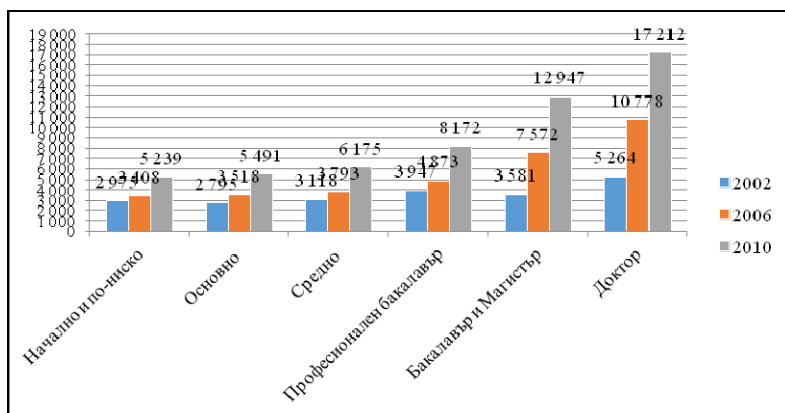
Безработицата сред младежите със средно образование в България е по-ниска от средната за ЕС в периода от 2006 до 2009 г., като след това тя нараства по-динамично и от 14,1% през 2009 г., достига 19,7% през 2014 г.

В най-неблагоприятно положение на пазара на труда се намират младежите с основно и по-ниско образование в Европейския съюз. Равнището на безработица на тази група средно за ЕС през последните 10 години се задържа трайно над 20%, като в периода 2007-2014 г. се увеличава и достига 29,8% през 2014 г. Безработицата сред младежите с основно и по-ниско образование в България представлява още по-сериозно предизвикателство. Най-ниското равнище на този показател през разглеждания период е било 28,1% (2008 г.). След икономическата криза от 2008 година обаче той нараства и достига 45,1% през 2014 г.

Разглеждайки по-високото образование като важен фактор за намаляване на безработицата е редно да се обърне внимание и на получаваните доходи според степента на образование. В следващата Графика 5 е представена средната брутна годишна заплата за страната, за 2002, 2006 и 2010 година¹⁶ според степента на завършено образование. Редно е да се поясни, че националната статистическа служба събира и обобщава данни относно възнагражденията за труд от 2002 година като групира данните си в четиригодишни периоди. Последният илюстриран период в графиката е 2010 г., защото НСИ все още не е публикувал данни за изминалата 2014 година, но въпреки данните са красноречиви за силно изразени различия в получаваните доходи според степента на завършено образование.

Може би, за никого няма да е изненада, че хората с по-високо образование получават съответно по високи доходи. Има нещо друго в графиката, което прави силно впечатление – разликата в заплащането между ниско и високо образование става все по-голяма през последните години.

¹⁶ НСИ, 4. Структурна статистика на възнагражденията и разходите за труд.

Графика 5. Средна брутна годишна заплата в България според степен на образование – 2002, 2006 и 2010 г. (лева)

През 2002 година човек с основно образование е получавал средно брутно годишно възнаграждение в размер на 2795 лева, а такъв с висше образование (бакалавър или магистър) – 3581 лева или казано с друго думи един висшист е получавал с около 22% по-голямо възнаграждение от човек с основно образование през 2002 година.

През последните години разликата между заплащането за различните степени на образование става все по-силно изразена. През 2010 г. хората с основно образование са получавали средно брутно годишно възнаграждение в размер на 5491 лв., а висшист през същата година е получил средно близо 13000 лева, т.е. над два пъти по-висока заплата или 110%. От тук може да се направи изводът, че разликата в заплащането между хората с по-ниско образование и тези с по-високо през 2010 спрямо 2002 година, се е увеличила около 5 пъти, което пък от своя страна говори, че висшето образование е станало по-високо оценявано на пазара на труда.

Без никакви колебания може да се обобщи, че като цяло по-високото образование води до по-ниска безработица, по-лесна реализация на пазара на труда и по-високи доходи за отделния индивид и неговото семейство.

Трябва да се отбележи също така, че поради влошената икономическа ситуация, заедно с наблюдаваните потоци от заетост към безработица, се обособиха и определени преходи от заетост към икономическа неактивност. Формирането на такива групи от обезкуражени лица е резултат както от ниската им образователна и професионална подготовка, така също и от липсата на подходящи работни места. Именно затова е необходимо съгласуваност и интегриран подход на основните политики по заетост и образование, с цел постигане на ефективни резултати в икономическата активност на тези групи.

Държавата се бори с преждевременно напусналите училище посредством „Стратегията за намаляване дела на преждевременно отпадналите от училище 2014-2020 г.“ и План за изпълнение на Стратегията. В тези два документа са набелязани основните групи от причини за ранно напускане на училище – икономически, социални, образователни, институционални, здравни и етнокултурни. Проблемът с преждевременно напусналите училище е обхванат и в Закон за детето, който предвижда специален координационен механизъм, както и специфични мерки и услуги за подкрепа на деца, трайно не посещаващи училище.

В стратегическите политически документи (стратегии, програми, планове) се наблюдават терминологични разминавания и липса на обозначаване на връзките между един и друг стратегически документ. Това може сериозно да затрудни процеса по прилагане на политиките и със сигурност представлява значителна пречка за успешната комуникация на тези политики.

Отговорните институции следящи проблема и участващи в изготвянето на политики относно преждевременното напускане на образователната система, трябва да се фокусират по-дълбоко върху социалния профил нападащите ученици. Необходимо е събирането на подробна информация относно причините за напускане на училище, която би спомогнала за прилагането на мерки водещи до по-висока ефективност. От ключово значение за справянето с този проблем е превенцията и гарантиране на индивидуален (не колективен) подход към всеки потенциално отпадащ от образование ученик.

Целта на държавата трябва да бъде не просто да задържи отпадащите деца от училище, а да има последователни действия за издигане на образователно-културното ниво на хората, най-вече на тези с по-нисък социален статус.

Заклучение

Въпреки намаляването на дела на младите хора на възраст от 15 до 24 години от цялото населението на страната, то делът на преждеременно напусналите училище нараства (дори и минимално) през последната година.

Прегледа на пазара на труда за възрастовата група 15-24 години показва, че лицата с ниска степен на образование (или липсата на такова) имат значителни трудности при намирането на заетост. Наблюдава се ясно изразена правопрпорционална зависимост между образование и заетост, вследствие на което равнището на заетост на лицата с висше образование е в пъти по-високо от това на лицата с основно и по-ниско образование. Заплащането, което получават лицата, с ниска степен на образование, за положения от тях труд е по-ниско от средното за страната, води до нисък стандарт на живот и често е под прага на бедността. Не бива да се пренебрегва и факта, че поради ограничените си възможности за заетост често лицата без образование работят без трудов договор или с фиктивен такъв.

Включването на такива лица в сивата икономика намалява (или елиминира) възможността за тяхната защита чрез трудовите и осигурителните им права и възпрепятства излизането от цикъла безработица - бедност - социално изключване.

Институциите и организацията, работещи с младежи преждеременно напуснали училище, както на национално, така и на регионално ниво, действат без ясен и точен механизъм, който да определи ролята, отговорностите и задълженията на всеки, по отношение на действията към тази група младежи. Това ограничава ефекта от прилаганите мерки и едновременно с това води до увеличение на разходите.

Проблемът с преждевременното напускане на образователната система е общ, защото засяга, дори и косвено цялото общество. Той трябва спешно да влезе в дневния ред на приоритетните политики в страната, тъй като ежегодните икономически загуби от преждевременното напускане на училище, и последващите ги мерки от стана на държавата, както и тези свързани невъзможността за реализация на трудовия пазар възлизат на милиарди левове¹⁷. Отговорността за този проблем е обща и за решаването му са необходими съвместни усилия от всички страни.

¹⁷ Изчисление на база оценка на загубите на България от БВП. По-подробно: Eurofound, NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe, 2012, по данни на Евростат за 2012 г.

Литература

1. Дулевски, Л. Пазар на труда. С., Сиела, 2010
2. Доклада за младежта в Европейския съюз, Брюксел, 2009 г. - http://ec.europa.eu/youth/index_en.htm
3. Методическо ръководство на Евростат, „Области на образование и обучение“, 1999 г.
4. План за прилагане на „Стратегията за намаляване дела на преждевременно отпадналите от училище 2014-2020 г.“
5. Становище на Икономически и социален съвет на Р България, Политики за ограничаване на ранното напускане на образователната система, 2012
6. Стратегия „Европа 2020“
7. Стратегията за намаляване дела на преждевременно отпадналите от училище 2014-2020 г.
8. Съобщение на Комисията до Европейския парламент, Съвета, Европейския икономически и социален комитет и Комитета на регионите. Справяне с преждевременното напускане на училище: ключов принос към Стратегията „Европа 2020“, Брюксел, 2011
9. УНИЦЕФ България, Оценка на състоянието и анализ на профила на подрастващите и младежите, които не работят, не учат и не се обучават, 2015
10. ЮНЕСКО, Международен стандарт за класификация на образованието – ISCED 1997
11. Официален сайт на МОН – www.mon.bg
12. Официален сайт на Евростат – www.ec.europa.eu/eurostat/
13. Официален сайт на Европейската комисия – http://ec.europa.eu/index_bg.htm
14. Официален сайт на НСИ – www.nsi.bg
15. Eurofound, NEETs – Young people not in employment, education or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe, 2012
16. The United Nations, Definition of youth - <http://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf>